

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Filipa, soudce Josefa Fialy a soudkyně zpravodajky Milady Tomkové o ústavní stížnosti **J. T.**, t. č. Věznice, zastoupeného Mgr. Petrou Královou, advokátkou, sídlem T. G. Masaryka 456/22, Plzeň, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2020 č. j. 4 Tdo 1255/2020-232, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2020 č. j. 4 Tdo 1255/2020-232 bylo porušeno stěžovatelovo právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 39 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2020 č. j. 4 Tdo 1255/2020-232 se ruší.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Posuzovanou ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí, neboť tvrdí, že jím došlo k porušení jeho práv zaručených čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Jak vyplynulo z ústavní stížnosti a vyžádaného spisu Okresního soudu Plzeň-sever sp. zn. 1 T 67/2020, stěžovatel byl rozsudkem uvedeného soudu č. j. 1 T 672020-163 ze dne 23. 6. 2020 uznán vinným zločinem krádeže podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, jehož se měl dopustit stručně řečeno tím, že dne 10. 5. 2020 z obchodu odcizil zboží v hodnotě 2 198 Kč, přestože byl dne 20. 9. 2016 pro přečin krádeže již odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a předmětného jednání se dopustil v době, kdy byl na území České republiky vyhlášen nouzový stav z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru. Za to byl stěžovatel odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 28 měsíců. Krajský soud v Plzni usnesením č. j. 50 To 241/2020-194 ze dne 12. 8. 2020 stěžovatelovo odvolání proti prvostupňovému rozhodnutí zamítl.

3. Stěžovatelovo dovolání posléze Nejvyšší soud ústavní stížností napadeným usnesením odmítl. Nejvyšší soud se zabýval mimo jiné tím, zda byl naplněn znak, že stěžovatel spáchal čin za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ ve smyslu § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku. K tomu uvedl, že není rozporné, že jednání stěžovatele bylo spácháno v době nouzového stavu, který byl vyhlášen z důvodu ohrožení životů a zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru SARS-CoV-2. Samotné

vyhlášení nouzového stavu sice dle Nejvyššího soudu neznamená naplnění znaku, že obviněný spáchal čin za stavu jiné události vážně ohrožující život a zdraví, nicméně v daném případě s ohledem na závažnost a rozsah epidemie (resp. pandemie) koronaviru není o existenci jiné události vážně ohrožující život a zdraví pochyb.

4. Současně Nejvyšší soud konstatoval, že smyslem právní úpravy je zdůraznit mimořádnou škodlivost předmětného trestného jednání za určitého extrémně škodlivého stavu, který vyžaduje, aby byly lidské zdroje směřovány k jeho odstranění cestou mimořádných opatření, ať již týkajících se využití lidských zdrojů a prostředků či umožňujících eliminovat hrozící riziko. Jakkoli se stěžovatel nedopustil trestné činnosti, jež by měla bezprostředně navazovat na vyhlášený nouzový stav (krádež se netýkala např. ochranných pomůcek), není to dle Nejvyššího soudu pro posouzení věci podstatné, neboť toto se pro naplnění skutkové podstaty nevyžaduje. Smyslem § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku a zvýšeného trestního postihu je pachatele od určitého trestního jednání za mimořádné situace odradit, neboť je společensky škodlivé právě z důvodu situace, za které k němu dochází. Krádeže spáchané za stavu jiné události vážně ohrožující život a zdraví jsou dle Nejvyššího soudu nepochybně společensky škodlivější než krádeže v tzv. normálním stavu.

5. K námitce stěžovatele, že obchodní dům nepocítoval škodu citelněji než za běžné situace, Nejvyšší soud uvedl, že jednotlivá omezení v dané době platící se do jisté míry dotkla každého. Ostraha předmětného obchodního řetězce se musela zabývat nejen sledováním kamerových záznamů a monitoringem provozovny, nýbrž rovněž musela sledovat dodržování zvýšených hygienických opatření na ploše obchodního domu z důvodu ochrany osob, které zde nakupovaly či pracovaly.

6. V této souvislosti Nejvyšší soud podotkl, že v době vyhlášení nouzového stavu se nepochybně zvyšují i požadavky na fungování státních orgánů a bezpečnostních složek, které plní i jiné úkoly než za normálních okolností, což klade zvýšené nároky na plnění služebních povinností příslušníků policie včetně přesčasů, pracovních pohotovostí apod. Za takové situace dle Nejvyššího soudu představuje objasňování spáchané trestné činnosti narušení a ztížení plnění úkolů, které souvisejí s vyhlášeným nouzovým stavem, ale zejména s eliminováním rizika souvisejícího se šířením koronaviru a nepochybně má i větší negativní účinky z hlediska zajištění generální a individuální prevence.

7. Závěrem Nejvyšší soud uvedl, že obviněnému byl uložen trest v trvání 28 měsíců nepodmíněně tedy při dolní hranici trestní sazby, přičemž lze mít za to, že s ohledem na spáchaný čin v době nouzového stavu, který klade na policii výrazné požadavky, a na přitěžující okolnosti v podobě mnohonásobné recidivy obviněného nelze považovat trest za nepřiměřeně přísný, naopak spíše mírnější. I za předpokladu, že by soudy ukládaly trest pouze podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku, jak stěžovatel navrhoval, by nepřicházelo v úvahu uložení trestu (výrazně) mírnějšího, namísto by bylo uložení trestu při horní hranici trestní sazby stanovené § 205 odst. 2 trestního zákoníku, neboť nelze pominout, že obviněný je speciální recidivista, který byl 19krát soudně trestán pro majetkovou trestnou činnost, když při posledním odsouzení pro trestný čin podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku mu byl při škodě 931 Kč uložen trest odnětí svobody v trvání 19 měsíců nepodmíněně, který vykonal krátce před tím, než se dopustil nyní řešené trestné činnosti.

II.

Argumentace stěžovatele

8. Ústavní stížnost stěžovatel opírá zejména o rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 110/2021 ze dne 16. 3. 2021, dle kterého pro použití § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, vztahujícího se k trestným činům spáchaným za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, musí být prokázána věcná souvislost spáchané krádeže s danou událostí, za kterou lze považovat i aktuální výskyt koronaviru způsobujícího onemocnění covid-19. Dle velkého senátu jinak celkem bagatelní krádeže, které by vzhledem k minimální výši způsobené škody byly jen přestupkem a jsou trestným činem zejména vzhledem k recidivě pachatele, ve všech případech nevyžadují exemplární trestání a automatické zvyšování trestní sazby.

9. Podle stěžovatele je navíc napadené rozhodnutí vnitřně rozporné, neboť na jednu stranu je v něm naplnění znaku, že obviněný spáchal čin za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, dovozováno z toho, že byl vyhlášen nouzový stav, přičemž na jiném místě Nejvyšší soud uvádí, že samotné vyhlášení nouzového stavu k naplnění daného znaku nepostačuje.

10. Konečně stěžovatel podotýká, že v jeho případě nebyly dodrženy zásady trestního řízení s tím, že ohledně zásady úměrnosti činu a trestu nemá docházet k přehnaně extenzivnímu výkladu trestněprávních norem a k exemplárnímu trestání. Dle stěžovatele byl jen na základě nejasných formálních znaků jeho skutek subsumován pod skutkovou podstatou s vyšší trestní sazbou, čímž byl porušen i princip *nullum crimen sine lege certa*.

III.

Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatele

11. Ústavní soud vyzval účastníka a vedlejšího účastníka řízení k vyjádření k ústavní stížnosti.

12. Nejvyšší soud konstatoval, že námitky uplatněné v ústavní stížnosti se staly již podkladem pro dovolání, přičemž důvody, pro které se s nimi neztotožnil, dostatečně rozvedl v napadeném rozhodnutí. Dle Nejvyššího soudu z hlediska pro věc klíčové otázky, tedy co se rozumí spáchaním činu za jiné události vážně ohrožující život a zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek ve smyslu § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, bylo ze strany soudů v minulosti přistupováno různě. Určujícím je rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 110/2021, dle kterého pro naplnění předmětného zákonného znaku nestačí časová a místní souvislost, nýbrž je vyžadována i souvislost věcná. Tento rozsudek byl však vydán až po napadeném usnesení. Nejvyšší soud konečně podotkl, že v případě přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku, jehož naplnění stěžovatel nezpochyboval, není škoda znakem skutkové podstaty, může ale mít vliv na úvahy o výši trestu dle § 39 odst. 2 trestního zákoníku. Nejvyšší soud se v napadeném usnesení zabýval právě i otázkou reálného trestu pro případ, že by byl trest ukládán v rámci trestní sazby dle § 205 odst. 2 trestního zákoníku, pročež na tyto úvahy ve svém vyjádření odkázal.

13. Nejvyšší státní zastupitelství po rekapitulaci dosavadního vývoje judikatury Nejvyššího soudu uvedlo, že napadené rozhodnutí nelze označit za nepředvídatelné či rozporné se zásadou *iura novit curia*. V napadeném rozhodnutí nedošlo k situaci, kdy by Nejvyšší soud vybočil z dosavadní judikaturní praxe, aniž by své rozhodnutí odůvodnil.

K otázce výkladu § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku nebyla dle Nejvyššího státního zastupitelství judikatura nijak konsolidovaná, což se promítlo i do debat na akademické úrovni. Napadené rozhodnutí přitom bylo řádně odůvodněno a opíralo se o souladný názor Nejvyššího státního zastupitelství prezentovaný ve vyjádření k dovolání, *a priori* tak nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces.

14. Nejvyšší státní zastupitelství zároveň poukázalo na určité výjimečné okolnosti, na které bylo v této trestní věci reagováno, kdy rozšíření onemocnění covid-19 bylo Světovou zdravotnickou organizací prohlášeno za ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu. Nákaza se rozšířila do všech států Evropské unie, počet případů znepokojivě narůstal a pro boj proti rozšíření tohoto onemocnění chyběly prostředky. Na území České republiky tak byl vládou vyhlášen nouzový stav, který byl opakovaně prodlužován Poslaneckou sněmovnou. Koronavirová pandemie přinesla nové impulsy do dynamiky právního výkladu, který reagoval na výjimečnost celé situace, a to jak co do důvodu vzniku, tak i vzhledem k délce trvání, neboť v minulosti byl nouzový stav vyhlášen pouze v řádu desítek dní. Výjimečnost situace našla odraz i v právním výkladu, který nebyl jednotný. V době vydání napadeného rozhodnutí nebylo dle Nejvyššího státního zastupitelství možné zaznamenat porušení jakýchkoliv stěžovatelských práv. Po vydání rozsudku velkého senátu je však situace údajně odlišná, neboť předmětem kritiky velkého senátu se stalo právě nyní napadené rozhodnutí. Je proto dle Nejvyššího státního zastupitelství třeba, aby toto rozhodnutí bylo zrušeno, neboť je nežádoucí, aby v tak zásadních právních otázkách vedle sebe existovala rozdílná rozhodnutí, byť proces, který vedl k jejich vyhlášení, sám o sobě za protiústavní označit nelze. Nejvyšší státní zastupitelství očekává, že judikатурní praxe bude následovat rozsudek velkého senátu, protože nyní napadené usnesení by zůstalo jistým způsobem endemickým, což je ve svém důsledku situace obdobná jako v případě překvapivých rozhodnutí, která jako vybočení z rozhodovací praxe nelze označit za rozhodnutí spravedlivá. Nejvyšší státní zastupitelství tak navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost vyhověl.

15. Obdržená vyjádření zaslal Ústavní soud stěžovateli na vědomí a k případné replice. V ní stěžovatel zdůraznil, že v celém trestním řízení vyjadřoval nesouhlas s výkladem § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku obecnými soudy, přičemž se dotkl i jiné než časové souvislosti s jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí. Nejvyšší soud se však údajně se všemi jeho námitkami dostatečně nevypořádal. Dle stěžovatele pak nelze srovnávat ukládání trestu v sazbě dva až osm let podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku a v sazbě 6 měsíců až 3 roky podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku. Stěžovateli připadá, že pokud je speciálním recidivistou, není jeho případu před dovolacím soudem věnována náležitá pozornost. Jde-li o vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství, stěžovatel nesouhlasí, že by nebylo možné zaznamenat porušení jeho práv, neboť právo na spravedlivý proces bylo porušeno tím, že soudy rozhodovaly v podobných věcech odlišně a Nejvyšší soud se vypořádal s argumentací stěžovatele rozporuplně a neúplně.

16. Ústavní soud rozhodl podle § 44 zákona o Ústavním soudu bez nařízení ústního jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci.

IV.

Procesní předpoklady řízení o ústavní stížnosti

17. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání

příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

18. Ústavní stížnost je důvodná.

19. V posuzované věci došlo k tomu, že stěžovatelovo jednání (o němž není z hlediska skutkových okolností relevantních pochyb) bylo kvalifikováno jako zločin krádeže dle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku na základě právního názoru, který byl následně překonán rozhodnutím velkého senátu Nejvyššího soudu (srov. § 20 zákona o soudech a soudcích). Rozhodnutí velkého senátu bylo učiněno ve věci jiného obviněného, vymezovalo se ovšem výslovně proti závěrům nyní napadeného rozhodnutí a bylo vydáno ještě před podáním nynější ústavní stížnosti, kterou tak stěžovatel právě o závěry rozsudku velkého senátu Nejvyššího soudu opírá.

20. Pro posouzení ústavní stížnosti je tedy předně zásadní otázka, zda a případně za jakých podmínek může být rozhodnutí v trestní věci učiněné na základě posléze překonaného právního názoru důvodem ke kasačnímu zásahu Ústavního soudu. I kdyby ale tyto specifické okolnosti z pohledu Ústavního soudu rozhodující nebyly, může pochopitelně důvodnost ústavní stížnosti plynout z neústavnosti samotného napadeného rozhodnutí, tedy bez ohledu na následný judikaturní vývoj.

21. Ústavní soud prvně v reakci na argumentaci Nejvyššího státního zastupitelství poznamenává, že dle § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu může ústavní stížnost podat fyzická nebo právnická osoba, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem. Oprávněnost podat ústavní stížnost je tedy navázána na alespoň tvrzení o porušení subjektivních práv. To se pak promítá i v § 82 zákona o Ústavním soudu, dle kterého Ústavní soud – vyhoví-li ústavní stížnosti – mimo jiné konstatuje, které ústavně zaručené právo nebo svoboda a jaké ustanovení ústavního zákona byly porušeny.

22. Ústavní stížnost je tedy prostředkem ochrany subjektivních, ústavním pořádkem zaručených práv. Právě tato práva jsou z hlediska důvodnosti ústavní stížnosti určující a Ústavní soud zásadně nemůže rušit rozhodnutí, jimiž uvedená práva porušována nejsou [srov. náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 38/18 ze dne 18. 6. 2019 (N 115/94 SbNU 370)]; byť určitou výjimku představují náleží Ústavního soudu rušící současně rozhodnutí Nejvyššího soudu za situace, kdy byla shledána porušení ústavně zaručených práv rušenými rozhodnutími soudů nižších stupňů v téže věci; viz např. náleží sp. zn. III. ÚS 732/11 ze dne 19. 1. 2012 (N 17/64 SbNU 171); všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>]. Důvodem k zásahu Ústavního soudu tak nemůže být např. to, že je obecně z hlediska právní jistoty nežádoucí, existují-li vedle sebe protichůdná rozhodnutí Nejvyššího soudu. Úkolem Ústavního soudu není „čistit“ právní řád a snad preventivně rušit rozhodnutí pro jejich obsolenci apod., aby v budoucnu nepůsobila matoucně. Koneckonců, z hlediska právní jistoty má rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu vymezující se vůči určitému rozhodnutí podobný (či vyšší) účinek jako kasační náleží Ústavního soudu. Možné interpretační problémy vyvstalé v důsledku probíhající pandemie tedy byly (briskně) vyjasněny v soustavě obecného soudnictví

prostřednictvím institutů, které jsou na rozdíl od ústavní stížnosti právě pro tyto účely v právním řádu zakotveny.

23. Dle názoru Ústavního soudu přitom nelze nastalou situaci přirovnávat k překvapivým rozhodnutím, která – slovy Nejvyššího státního zastupitelství – jako vybočení z rozhodovací praxe nejsou spravedlivá. O tzv. překvapivé rozhodnutí jde dle judikatury Ústavního soudu typicky tehdy, kdy v důsledku změny právního náhledu soudu rozhodujícího o opravném prostředku je účastníku řízení odňata možností skutkově i právně argumentovat, což ve svém důsledku představuje porušení práva zaručeného čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny (viz nálezy sp. zn. IV. ÚS 3076/20 ze dne 2. 2. 2021). Za svým způsobem překvapivé může pak teoreticky být považováno i takové rozhodnutí, které nečekaně vybočuje z ustálené rozhodovací praxe. Ústavněprávní deficit ovšem v takovém případě obvykle nespočívají v samotném odklonu od dosavadní judikatury, nýbrž ve způsobu, jakým k němu došlo [např. bez dostatečného odůvodnění [viz např. nálezy sp. zn. II. ÚS 1219/14 ze dne 7. 10. 2014 (N 189/75 SbNU 129)] či mimo zákonem stanovený postup [srov. např. nálezy sp. zn. IV. ÚS 2170/08 ze dne 12. 5. 2009 (N 117/53 SbNU 473)]. K ničemu takovému u rozhodnutí, která jsou až následně překonána, *a priori* nedochází.

24. Změnu judikatury Ústavní soud tradičně vnímá jako jev sice zásadně nežádoucí, zároveň ovšem přirozený a svým způsobem nevyhnutelný [viz např. nálezy sp. zn. II. ÚS 1966/18 ze dne 17. 5. 2019 (N 80/94 SbNU 97)], který není bez dalšího rozporný s principem rovnosti v právech [srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3221/11 ze dne 12. 12. 2013 (N 216/71 SbNU 531)] a sám nemůže být důvodem pro kasaci napadeného rozhodnutí [viz např. nálezy sp. zn. II. ÚS 2635/15 ze dne 31. 5. 2016 (N 97/81 SbNU 579)]. Okolnosti změny judikatury i důvody pro ni mohou být různé. Může dojít k zásadnímu obratu dlouhodobé, ustálené soudní praxe (kdy vůbec nedochází k nejednotnosti judikatury v jeden daný moment v čase) či ke krátkodobému „bouřlivému“ vývoji a střetu právních názorů (např. v důsledku přijetí nové právní úpravy či nově nastalých okolností), z nichž se po určité době vykrytalizuje právní názor, který z dlouhodobého hlediska převáží. K těmto změnám může docházet v civilních, správních i trestních věcech, v nichž mohou nastat výkladové změny ve prospěch i neprospěch obviněných.

25. Ve všech případech přitom platí, že změnu judikatury nelze zcela připodobňovat k tvorbě práva zákonodárcem, v rámci které se stanovují obecně platná a do budoucna působící pravidla, jež jsou oficiálně zveřejněna (publikována) a mají jednoznačně určenou platnost a účinnost. Soudní nalézání práva nelze považovat za tvorbu právních předpisů, ale za jejich výklad (viz již odkazovaný nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3221/11). Je-li při změně rozhodovací praxe stávající výklad zákona nahrazen výkladem novým, jde o jistou korekci výkladu překonávaného. To znamená, že se „správný“ (nahrazující) výklad zpravidla vztahuje na všechny právě probíhající a v budoucnu otevřené případy, byť jejich skutkový základ spočívá v minulosti (viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3500/18 ze dne 10. 12. 2019). Platí to pro změnu judikatury obecných soudů i judikatury Ústavního soudu (viz např. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3693/18 ze dne 23. 4. 2020), byť si je Ústavní soud vědom specifik judikaturních změn, kvůli kterým v některých případech jejich incidentní retrospektivu odmítá [viz např. stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 39/14 ze dne 25. 11. 2014 (297/2014 Sb.; ST 39/75 SbNU 707)].

26. V posuzované věci není o možnosti retrospektivního působení rozsudku velkého senátu, kterým byl korigován názor vyslovený v nyní napadeném usnesení Nejvyššího soudu, pochyb, neboť požadavek právní jistoty nemůže jít k tíži obviněných (srov. i čl. 40 odst. 6 Listiny). Kdyby byl tedy rozsudek velkého senátu vydán ještě před skončením věci, z níž vzešla nyní posuzovaná ústavní stížnost, tříčlenný senát Nejvyššího soudu by musel jeho právní závěry respektovat. Stejně tak, kdyby byl právní názor vyjádřený v nyní napadeném usnesení shledán nálezem Ústavního soudu neústavním, nebyl by důvod (s výjimkou postupu dle § 23 zákona o Ústavním soudu) takový právní závěr nyní neaplikovat a nepromítnout ho do kasačního výroku. Posuzovaná situace je nicméně poněkud odlišná.

27. Věc, z níž vzešla posuzovaná ústavní stížnost, byla před vydáním rozsudku velkého senátu nejen pravomocně skončena, nýbrž v ní již bylo rozhodnuto i o mimořádném opravném prostředku. O nynější ústavní stížnosti pak sice Ústavní soud rozhoduje již při znalosti rozsudku velkého senátu, který je s ohledem na uvedené časové účinky judikaturních změn i pro tuto věc relevantní, zde je ovšem potřeba upozornit na úlohu a postavení Ústavního soudu v rámci ústavního pořádku (čl. 83 Ústavy České republiky). Ústavnímu soudu totiž zásadně nepřísluší přezkoumávat napadená rozhodnutí obecných soudů z hlediska jejich věcné správnosti v rovině podústavního práva, přičemž ani ve světle čl. 39 Listiny, zakotvujícího pravidlo *nullum crimen sine lege*, nemůže neústavnost rozhodnutí být založena na prostém nesouhlasu s tím, jak předpisy podústavního práva vyložil k tomu určený (čl. 40 odst. 1 Listiny, čl. 91 až 92 Ústavy České republiky) obecný soud [viz nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2078/16 ze dne 2. 1. 2017 (N 1/84 SbNU 23)].

28. Na tom bez dalšího nic nemění, může-li Ústavní soud svůj názor o nesprávnosti závěru obecného soudu opřít o judikaturu obecných soudů, resp. v tomto případě velkého senátu Nejvyššího soudu (který ostatně také nemusí nutně být navždy neměnný). To, že nesouhlas s výkladem podústavního práva není zásadně důvodem ke zrušení ústavní stížnosti napadených rozhodnutí obecných soudů, totiž platí bez ohledu na sílu argumentů, které by Ústavní soud na podporu závěru o nesprávnosti výkladu podústavního práva předložil.

29. Ústavní soud samozřejmě v nálezech, v nichž konstatuje porušení čl. 39 Listiny, odkazuje i na judikaturu či názory doktríny [viz např. nález sp. zn. I. ÚS 1038/17 ze dne 21. 9. 2017 (N 177/86 SbNU 819)], smyslem těchto argumentů je nicméně podpoření celkového závěru, že nesprávnost názoru obecného soudu byla „kvalifikovaná“, tedy vadná v takové míře, resp. s takovými dopady, že jí došlo i k porušení ústavně zaručených práv stěžovatele. Závisela-li by ingerence Ústavního soudu do rozhodovací činnosti obecných soudů čistě na tom, nakolik si je jistý svým výkladem podústavního práva, resp. na tom, zda se od jiného orgánu shodou časových okolností dozví, jaký má výklad podústavního práva být, docházelo by tím nejen k vychýlení role Ústavního soudu v rámci ústavního pořádku, nýbrž i k popření zásady, že soud zná právo. Výsledek řízení o ústavní stížnosti z hlediska kompetencí Ústavního soudu by se již neodvíjel od (byť pochopitelně někdy složitého) rozlišování ústavních a podústavních otázek, což by nebylo v souladu s jeho postavením jako soudního orgánu ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy).

30. Právě uvedené neznamena – jak už ostatně bylo zmíněno – že by judikatura obecných soudů nemohla hrát v řízeních o ústavních stížnostech roli. Naopak, krom využití zmíněného výše lze na judikaturu obecných soudů poukázat např. s tím, že soud v ústavní

stížností napadeném rozhodnutí tuto judikaturu opomenul, že se s ní řádně nevypořádal či že odchýlením od ní dostal stěžovatele do situace, kdy byl odsouzen pro trestný čin na základě výkladu zákona, který nemohl očekávat. To je ovšem argumentace použitelná typicky pro případy, kdy napadené rozhodnutí neodpovídá předešlé soudní praxi.

31. Oproti tomu v nyní posuzované věci nedošlo k tomu, že by Nejvyšší soud ve stěžovatelův neprospěch překonával dosavadní judikaturu, na kterou např. stěžovatel při svém jednání spoléhal v přesvědčení, že se jím nedopouští trestného činu, případně že toto jednání nespadá pod kvalifikovanou skutkovou podstatu. Rozhodnutí přijaté nejen po spáchání trestné činnosti, nýbrž dokonce až po skončení celé trestní věci, takové dopady pochopitelně mít nemůže (viz v tomto směru i rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Georgouela a Nestoras proti Řecku* č. 44612/13, 45831/13 ze dne 28. 5. 2020, odst. 63).

32. Z uvedených důvodů Ústavní soud nespatřuje v samotné skutečnosti, že stěžovatel byl odsouzen pro spáchání trestného činu podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku na základě právního názoru posléze překonaného velkým senátem Nejvyššího soudu, porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv. To nutně nevylučuje, že je napadené rozhodnutí zatíženo ústavněprávními deficity a porušuje stěžovatelova ústavně zaručená práva z jiných důvodů, které se ostatně mohou prolínat s důvody, na kterých je založen rozsudek velkého senátu, mají-li i ústavněprávní rozměr.

33. Ústavní soud má přitom za to, že velkým senátem Nejvyššího soudu spatřované nedostatky napadeného usnesení ústavněprávního rozměru dosahují. Poukázat lze v tomto směru zejména na nerespektování interpretační roviny zásady subsidiarity trestní represe [§ 12 odst. 2 trestního zákoníku; k ústavněprávní relevanci zásady subsidiarity trestní represe srov. např. náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1152/17 ze dne 11. 6. 2018 (N 107/89 SbNU 579)]. Při výkladu zastávaném v napadeném usnesení by i jinak bagatelní krádeže (které by často stojící osamoceně, tedy typicky při absenci recidivy, vůbec nebyly trestným činem) spadaly pod zvýšenou trestní sazbu s dolní hranicí dvou let odnětí svobody, čímž by byla omezena i možnost individualizace sankcionování různých trestných činů spáchaných různými pachatelí.

34. Ve svém důsledku by tento výklad znamenal, že na celém území České republiky více než rok byla každá krádež (jednání dle § 205 odst. 1 a 2 trestního zákoníku) zločinem s trestní sazbou od dvou do osmi let odnětí svobody, a to aniž by trestní sazby většiny ostatních trestných činů byly (tak razantně) zvýšeny. Takový výklad se jeví jako neudržitelý, a to právě i ve světle výkladu zastaveného velkým senátem, jenž mimo jiné upozornil i na okolnosti přijetí předmětné právní úpravy, která měla reagovat na dřívější situace (typicky povodně), v nichž pachatelé využívali mimořádné okolnosti k páčání krádeží. V konečném důsledku tak napadeným usnesením došlo k porušení stěžovatelova práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i k porušení čl. 39 Listiny, neboť stěžovatel byl odsouzen pro spáchání trestného činu, aniž by (dosud) bylo shledáno naplnění všech jeho znaků.

35. Ústavní soud si je vědom, že se Nejvyšší soud v posuzované věci zabýval i výší trestu, přičemž konstatoval, že stěžovatel by ani v případě odsouzení dle § 205 odst. 2 trestního zákoníku nemohl počítat s uložením trestu (výrazně) mírnějšího. Z hlediska ústavně zaručených práv stěžovatele však nejde jen o to, jaký trest mu je uložen, nýbrž i to, aby byl uznán vinným ze spáchání trestného činu, kterého se skutečně dopustil [(srov. v tomto směru náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2258/14 ze dne 16. 12. 2014 (N 230/75 SbNU

567)], zvláště když trestný čin dle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku je zločinem, zatímco trestný čin dle § 205 odst. 2 trestního zákoníku je považován toliko za přečin.

VI.
Závěr

36. Ústavní soud tedy dospěl k závěru, že usnesením Nejvyššího soudu č. j. 4 Tdo 1255/2020-232 ze dne 15. 12. 2020 byla porušena stěžovatelova práva zaručená čl. 36 odst. 1 a čl. 39 Listiny základních práv a svobod. Toto usnesení proto podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

37. Tento nálezn nevyklučuje, že v průběhu dalšího řízení bude učiněn závěr, že se stěžovatel předmětným jednáním trestného činu dle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku dopustil i při výkladu, který k problematice zaujal velký senát Nejvyššího soudu (jistou úvahu v tomto směru ostatně naznačil již odvolací soud).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 20. července 2021

Jan Filip
předseda senátu